

Лактіонов Андрій Андрійович,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування» кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ФОРМУВАННЯ ОЗНАК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування нової системи управління на основі використання цифрових технологій, інститутів постіндустріалізму має стати потужним імпульсом для модернізації економіки та суспільства на інноваційній основі, розв'язання складних соціальних та інституційних проблем, екологізації суспільних відносин тощо. Саме тому актуалізація проблеми ефективної інституціоналізації економічних і управлінських відносин обумовлена підвищенням їх значущості в процесі трансформації постіндустріалізму та подальшого розвитку цифрового суспільства.

Важливо у той чи інший спосіб побачити та врахувати нові тенденції суспільного розвитку та думки, що з'явилися в останні роки з проблематики розвитку цифрового суспільства [4]. З погляду інституціональної теорії поява і розвиток цифрового суспільства пов'язані не тільки зі зміною технологій, але й соціально-економічних відносин та інститутів. Тому, нова інституціональна економіка, доповнена знаннями інших соціальних і поведінкових дисциплін, надає науковий фундамент для ґрунтовного дослідження цифрового суспільства.

Очевидно, що розв'язання складних проблем розвитку цифрового суспільства, частина яких висувається лише у дискусійному порядку, потребує багато зусиль і наукової праці. Зосереджуємо увагу, головним чином, на тих явищах і процесах, що пов'язані зі сферою управління й створюють суттєвий вплив на інші сфери суспільства, визначають характерні (атрибутивні) ознаки цифрового суспільства:

- характер, потенціал і роль цифровізації економіки в суспільному розвитку;
- цифрова економіка та її еволюція;
- фактори інституціоналізації цифрового суспільства;
- віртуальна інституціоналізація цифрового суспільства;
- інституційне забезпечення економічного розвитку в умовах цифровізації.

Еволюцію постіндустріалізму і появу цифрового суспільства в економічній науці традиційно пов'язують з технологічними змінами, які відбулися протягом останніх 30 років і створили умови для подальших структурних, інституційних і соціально-економічних перетворень. Характерний для економічної думки епохи постіндустріалізму розвиток ідей неолібералізму, нового неокласичного синтезу та нового інституціоналізму показав обмеженість досліджень суспільної еволюції на основі формалізованих

макроекономічних моделей розвитку. Хоча макроекономічний аналіз пояснює історично безпрецедентні виробничі успіхи й показники зростання в цифровій економіці, поза увагою залишаються неекономічні фактори її розвитку та ті конкурентні переваги, що надають нові продукти та інновації.

Очевидно, що для наукового аналізу соціально-економічних та інституціональних наслідків безперервного процесу технологічної трансформації необхідно використання такого методологічного підходу, на основі якого можна адекватно досліджувати та оцінювати не тільки макроекономічні результати, але й взаємопов'язані зміни економічного, соціального, політичного, духовного та культурного порядків. Новий інституціоналізм з його міжпредметним аналізом позаекономічних факторів економічного розвитку, соціальних відносин та відносин управління суттєво впливає навіть на тих економістів, які традиційно працюють в межах «мейнстріму». Запропонований новими інституціоналістами методологічний підхід дозволяє подолати вияви економцентризму та перейти до формулювання нової парадигми суспільного розвитку та його стадіальності.

Об'єктом дослідження «нових інституціоналістів» тепер стає не лише процес економічної діяльності або економічна система як така, але й взаємовпливи різних підсистем в межах цілісної системи цифрового суспільства, місце людини в ній. Відповідно, уявлення про цифрове суспільство може бути повним, якщо воно розглядається як системне явище. З позицій системного підходу цифрове суспільство являє собою результат цілеспрямованих змін, унаслідок яких виник якісно новий стан економічної системи. При цьому нове суспільство постає перед нами як відкрита, динамічна система, яка, відповідно до еволюційного підходу в економіці, знаходиться в стані динамічної нерівноваги.

Нерівновага є основною характеристикою відкритої системи, в якій відбуваються зміни її структури, складу і поведінки соціально-економічних суб'єктів. Важлива ознака системи – це її здатність до самоорганізації та саморозвитку, що забезпечує можливість еволюційних процесів і змін у своїх межах. Системний підхід стає інструментом для розв'язання багатоаспектної проблеми «людиноцентричності» цифрового суспільства. В економічній науці виявляється необхідність дослідження формування гармонійно розвинутої людини, переходу від використання в аналізі людини економічної «*homo oeconomicus*» та інституційної «*homo instituticus*», як згустку соціуму, суб'єкта суспільних відносин, до багатовимірної універсумної людини «*homo universumicus*» [1, с. 5–18].

Для дослідження закономірностей розвитку та специфіки цифрового суспільства використовують достатньо простий науковий апарат, представлений у категоріях: технологічний уклад, соціальний уклад, способи координації та розподілу доходу, економічні та соціальні інститути. Використання цих категорій на рівні спеціальної теорії дозволяє перейти до емпіричних узагальнень, які можна застосовувати для аналізу еволюції суспільства, визначення параметрів розвитку окремих економічних і

соціальних суб'єктів. Сучасний інституційний підхід до аналізу економічних й інституційних змін в суспільстві сформований на основі диференціації та професіоналізації науки, поглиблення міжпредметних зв'язків між економікою, соціологією, психологією, менеджментом та іншими дисциплінами. Використання такого підходу в спеціальних дослідженнях дозволяє встановити взаємозалежності між рівнями економічного та соціального розвитку, економічною динамікою та станом інститутів. Нині не можна уявити дослідження з економіки та управління без урахування особливостей загальної та правової культури суспільства, етичних норм, системи цінностей та ряду інших аспектів суспільного життя. Всі вони сьогодні впливають на ефективність економіки та управління значно більше, ніж в минулі епохи. При розгляді проблематики становлення і розвитку цифрового суспільства науковці ніколи не залишали поза увагою його технологічну та економічну основи. Так, використання технократичного методологічного підходу, відомими економістами Й. Масудом, Ф. Махлупом та ін., дозволило сформулювати теорію «постіндустріального (інформаційного) суспільства». Вчені довели, що економічну основу «постіндустріального суспільства» становить економіка знань. Для економіки знань властиві інформаційно-інтелектуальні технології, а інформація і знання стають вирішальним фактором виробництва. Подальші дослідження довели, що саме прогрес знань зумовив створення та подальшу еволюцію суспільства, заснованого на знаннях («the knowledgeable society», «knowledge society» або «knowledge-value society») [2].

Теорії постіндустріалізму або його окремих економічних форм відобразили уявлення науковців про розвиток економіки та суспільства наприкінці ХХ та на початку ХХІ ст.

Перетворення знань на визначальний, якісно новий фактор виробництва пояснює назву економічної основи постіндустріального суспільства – «економіка знань». Основи теорії «економіки знань» не просто як одного із секторів економіки, а дисципліни розробив Ф. Махлуп. Саме він запропонував теорію знання як товарного продукту, що в подальшому лягла в основу теорії «інформаційного суспільства» [2, 4].

Під «економікою знань», або «економікою, заснованою на знаннях» розуміють:

– тип економіки, в якому домінуючий фактор – процеси накопичення та використання знань, а спеціалізовані (наукові) знання, як і повсякденні, стають важливим ресурсом, який поряд з працею, капіталом і природними ресурсами забезпечує зростання і конкурентоспроможність економічної системи [3];

– «етап розвитку постіндустріальної економіки, на якому інтелект і знання людини, інформаційні й інші високі технології перетворюються у вирішальний фактор, який визначає тенденції виробничої і соціально-економічної трансформації суспільства» [3].

В економіці постіндустріального суспільства чітко виявилися ті тенденції в розвитку продуктивних сил, які обумовили основні особливості суспільного відтворення:

- поширення інновацій у економіці;
- поява самовідтворювального механізму інновацій;
- витискування предметної форми виробництва;
- мініатюризація засобів виробництва;
- прискорення інноваційних і виробничих процесів на основі швидкого оновлення основного капіталу;
- зменшення розмірів організаційно-виробничих структур;
- зміна форм і методів координації господарських зв'язків;
- модифікація системи управління.

Список використаних джерел

1. Шаповалова О. В. Проблеми досягнення балансу цифрової зрілості держави та суспільства. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 2 (44), 2022.
2. Зеліско І. М., Халімон Т. М. Детермінанти розвитку цифрової економіки в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_7_5.
3. Седікова І. О., Седіков Д. В. Нові парадигми менеджменту в умовах цифрової економіки. *Економіка харчової промисловості*. 2022. Т. 14, Вип. 3.
4. Горбата Л. П. Удосконалення механізму інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади в Україні. *Науковий вісник: державне управління*. 2020. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/95>.

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування
України

ІНІ неперервної освіти і туризму
Державна наукова установа
«Інститут модернізації змісту освіти»

II ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

«Наукові здобутки студентської та учнівської молоді
з реалізації Плану відновлення України»

м. Київ, 13 березня 2024 року

УДК 37:001:338.245-043.96

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ННІ неперервної освіти і туризму
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 10 від 21 березня 2024 р.).*

Наукові здобутки студентської та учнівської молоді з реалізації Плану відновлення України: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13 березня 2024 р. / за заг. ред. І.С. Гриценка, І.М. Грищенко, Л.П. Горбатої. Київ : РВВ НУБіП України, 2024. 163 с.

ISBN 978-617-8351-98-4

Організатори конференції: ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України, Студентська організація НУБіП України, Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, Маріупольський державний університет, Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Державний торговельно-економічний університет, Херсонський державний аграрно-економічний університет, Державний біотехнологічний університет, ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Інженерно-будівельний інститут Одеської державної академії будівництва та архітектури, Боярський академічний ліцей «Лідер» Боярської міської ради Фастівського району Київської області, Дніпровський ліцей №97 Дніпровської міської ради, Ірпінський ліцей №1 Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області, Ірпінський гуманітарний ліцей «Лінгвіст» імені Заріфи Алієвої Ірпінської міської ради Бучанського району Київської області, Коцюбинський ліцей №2 Коцюбинської селищної ради Бучанського району Київської області, Нижчедубечанський ліцей Пірнівської сільської ради Вишгородського району Київської області, Опорний заклад освіти Богуславського академічного ліцею №1 Богуславської міської ради Київської області, Петрівський ліцей Петрівської сільської ради Вишгородського району Київської області.

Конференція проводиться з метою посилення профорієнтаційної роботи із залучення активної шкільної молоді до навчання в НУБіП України, посилення наукової складової підготовки студентів освітніх ступенів «Бакалавр» і «Магістр», та оприлюднення результатів їх дослідницької роботи, підвищення ефективності та якості наукових досліджень, обміну досвідом та представлення результатів науково-дослідної діяльності, обговорення дискусійних питань і визначення пріоритетних аспектів подальшого розвитку науки.

Організаційний комітет: Гриценко І.С., Грищенко І.М., Горбата Л.П., Олійник В.В., Мельниченко С.В., Євсюкова О.В., Семенченко Ф.Г., Витвицька О.Д., Приліпко С.М., Сизон В.Г.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наукові здобутки студентської та учнівської молоді з реалізації Плану відновлення України», яку підготували і провели кафедра публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва й кафедра готельно-ресторанної справи та туризму ННІ неперервної освіти і туризму НУБіП України, 13 березня 2024 року.

Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює основні напрямки Плану відновлення України.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, посадових осіб органів публічної влади, теоретиків і практиків, студентів та учнів, усіх зацікавлених у реалізації Плану відновлення України.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.